

VLEERMUIZEN IN EN OM HET HUIS

Zorg voor ons landschap

RUIMTE VOOR PLANT EN DIER

HOE OM TE GAAN MET
VLEERMUIZEN IN DE DIRECTE
WOONOMGEVING

WAAROM DEZE BROCHURE?

De meeste vleermuizen komen nooit in aanraking met mensen. Andersom geldt dit dus ook. Er zijn maar weinig mensen die een vleermuis van dichtbij hebben kunnen bekijken. Toch kan het gebeuren dat een directe ontmoeting plaats vindt, wanneer vleermuizen uw woning als (tijdelijke) verblijfplaats kiezen, of als een vleermuis per ongeluk in uw woon- of slaapkamer terecht gekomen is.

Omdat deze ontmoetingen zelden voorkomen en iedereen wel eens gehoord heeft van vampiers, van hondsdolheid en andere enge verhalen omtrent vleermuizen, ontstaat er snel angst en zelfs afkeer ten opzichte van deze dieren. Is die angst terecht? Is hondsdolheid bij vleermuizen een gevaar voor ons? Wat te doen als u een vleermuis aantreft in uw huis? Of sterker nog: als een hele groep vleermuizen besloten heeft om bij u in te trekken? Waar kunt u hulp krijgen? Met deze brochure hopen we op deze vragen antwoord te geven.

WAT ZIJN VLEERMUIZEN?

Vleermuizen zijn zoogdieren: ze hebben een vacht en de vrouwtjes voeden hun jong met melk. Maar behalve de naam hebben vleermuizen niets met muizen gemeen. Muizen zijn knaagdieren; vleermuizen zijn 'handvleugeligen' (Chiroptera). Deze naam danken zij aan de tot vleugels omgebouwde handen, waarmee zij in staat zijn tot iets wat wij heel graag zouden willen: vliegen. Vleermuizen zijn de enige zoogdieren die kunnen vliegen.

Een andere unieke eigenschap is het gebruik van echolocatie: vleermuizen zenden in de vlucht hoge, voor ons onhoorbare tonen uit, die weerkaatsen op voorwerpen in de omgeving. Door de echo weten ze insecten op te sporen en te vangen. Iedere nacht eten ze 20 tot 50% van hun eigen lichaamsgewicht aan insecten. Dat is vooral nodig omdat het vliegen zoveel energie kost. Een vrouwtje van een grote soort, zoals de *Laatvlieger*, dat voor haar jong moet zorgen, eet per zomerseizoen gemiddeld een kilo insecten. Probeer dat zelf maar eens te vangen met een netje!

VLEERMUIZEN ZIJN KOLONIEDIEREN

Vleermuizen zijn hoog ontwikkelde, sociale dieren, die in groepsverband leven. Zo'n hechte groep noemen we een kolonie. De mannetjes en vrouwtjes leven 's zomers echter van elkaar gescheiden. De vrouwtjes brengen in kraamkolonies hun jongen ter wereld. De grootte van zo'n kolonie hangt af van de geschiktheid van de omgeving en is bij iedere soort anders. De meeste kolonies bestaan uit enkele tientallen volwassen dieren. Bij *Gewone dwergvleermuizen* zijn kolonies van meer dan honderd dieren geen uitzondering. Mannetjes, onvolwassen dieren en onbevuchte vrouwtjes zoeken vaak alleen of in kleine groepjes hun verblijfplaats.

HET LEVEN VAN EEN VLEERMUIS

KOLONIES

Na hun winterslaap, in de loop van april/mei, vormen zich de kolonies en daarna worden de jongen geboren. Als 's nachts de moeders op insectenjacht gaan, blijven de jongen in de kraamkamer achter: een ware kindercrèche! In vier tot zes weken groeien de jongen op, waarna ze van begin juli tot eind juli zelfstandig uitvliegen. De kolonies vallen daarna uiteen; elk dier gaat dan zijn eigen weg.

PAARTIJD

In de nazomer begint de paartijd. De mannetjes en vrouwtjes moeten elkaar dan weer opzoeken. Bij veel soorten bezetten de mannetjes een territorium en proberen met een uitgebreid baltsgedrag zoveel mogelijk vrouwtjes te lokken om mee te paren. Ze hebben dan een echte harem. Sommige mannetjes hebben wel twaalf vrouwtjes om zich heen! De harem verandert wel steeds van samenstelling.

WINTERSLAAP

Afhankelijk van de temperatuur gaan de vleermuizen in de loop van oktober tot in december in winterslaap. De ene soort overwintert vlak bij het zomergebied, de andere overwintert op honderden of duizenden kilometers van het zomergebied en onderneemt een lange trek. De winterslaap duurt tot in het voorjaar. Al die tijd blijven de zaadcellen van de mannetjes in het lichaam van het vrouwtje levensvatbaar.

VOORTPLANTING

Pas als het vrouwtje in de loop van maart of april uit haar winterslaap ontwaakt en voldoende insecten heeft kunnen eten, komt er één rijpe eicel vrij en vindt de bevruchting plaats. Na een zwangerschap van één tot anderhalve maand wordt het jong geboren. Sommige soorten krijgen twee jongen. Dat is ook het maximum, want vleermuizen hebben maar twee tepels die melk produceren!

Vleermuizen hebben dus maar een trage voortplantingssnelheid. Daarentegen kunnen ze wél erg oud worden: van veel soorten zijn leeftijden van 10 jaar bekend, tot soms wel 20 jaar.

DAGELIJKS OP VOEDSELTOCHT

's Avonds, even na zonsondergang, vliegen de dieren uit voor hun dagelijkse zoektocht naar voedsel. Vanuit de verblijfplaats vliegen ze vaak via dezelfde route naar het jachtgebied. Dat jachtgebied is niet beperkt tot één bepaalde plek, maar een vleermuis bezoekt verschillende plekken achtereen. Vindt hij veel insecten op een plek, dan blijft hij daar uiteraard langer jagen voordat hij doorvliegt naar de volgende plek. Zo kan een *Dwergvleermuis* tot wel twee à drie kilometer van de

Mogelijke verblijfplaatsen van de vleermuis in en om het huis. Foto's Rene Jansen

kolonie vliegen om zijn kostje bij elkaar te scharrelen. De jachtplaatsen van *Rosse vleermuizen* kunnen meer dan tien kilometer van de verblijfplaats liggen! Een kolonie bestrijkt dus vanuit de verblijfplaats een groot gebied van soms enkele honderden vierkante kilometers. Vleermuizen blijven 's nachts zo lang mogelijk jagen, afhankelijk van hun 'honger' en het aantal insecten dat er rondvliegt. Het aantal beschikbare insecten is vaak weer afhankelijk van de nachttemperatuur.

In het vroege voorjaar en late

najaar jagen vleermuizen vooral aan het begin van de nacht. In de periode dat ze jongen moeten voeden, jagen de vrouwtjes de hele nacht. Wel keren zij dan halverwege terug om hun jong te zogen. Ze blijven dan wat dichter 'bij huis'.

Een kolonie Gewone grootoorvleermuizen.

Foto Z. Bruijn

VLEERMUIZEN ALS MEDEBEWONERS

Er zijn vleermuizen die hun kolonies vestigen in holle bomen. Voorbeelden hiervan zijn de *Rosse vleermuis* en de *Watervleermuis*. Deze soorten vinden we dan ook zelden rondom het huis. Andere soorten zoeken hun kolonies in gebouwen. Hoewel vleermuizen vaak in verband gebracht worden met oude gebouwen, kerken en boerenschuren, zijn het vooral gewone, moderne woonhuizen die als vleermuizenverblijf dienen! Vleermuizen zitten daar vooral op plekken waar mensen niet bij kunnen komen, zoals in de spouw of onder de dakbedekking. Ook achter betimmering, daklijsten of in dubbelwandige schoorstenen vinden vleermuizen soms een geschikt onderkomen. De temperatuur in het verblijf is van groot belang voor de groei en ontwikkeling van de jongen. Afhankelijk van de buitentemperatuur zoeken vleermuizen warme, heel warme of juist iets koelere plekken op. Vleermuizen kiezen dan ook het liefst gebouwen uit, waarbinnen ze ruimten met verschillende temperaturen kunnen gebruiken. Soms verhuizen ze van de ene plek naar de andere, en kunnen ze ook een ander gebouw uitkiezen. Treft u een groep vleermuizen in uw woning aan, dan is dat meestal tijdelijk; zodra de jongen groot zijn, verlaten ze de plek. Soms komen ze het daaropvolgende jaar terug, maar dat hoeft niet altijd.

VEROORZAKEN KOLONIES OVERLAST?

Het dagritme van vleermuizen is tegenovergesteld aan dat van ons: vleermuizen worden pas 's avonds actief. Enkele uren voordat ze uitvliegen, worden ze wakker. Dit gaat gepaard met het nodige, soms luide, gekwetter. De mate waarin wij dit horen, is voor iedere verblijfplaats weer anders. Toch veroorzaken zelfs de grootste kolonies bijna nooit geluidsoverlast. Behalve vóór het uitvliegen, zijn in een kolonie ook tijdens de nachtelijke uren geluiden te horen, omdat de vrouwtjes dan tussentijds terugkeren om hun jongen te zogen. Zij moeten nadat ze binnenkomen eerst hun eigen jong zien te vinden. Dit gaat ook gepaard met enig gekwetter. Daarna vliegen de vrouwtjes voor een tweede keer uit, waarna het ritueel zich in de vroege ochtendschemering herhaalt. Een kolonie vleermuizen kan zich echter lange tijd onopgemerkt in uw huis bevinden, zonder dat sprake is van overlast.

Wanneer vleermuizen van uw huis gebruik maken en u bang bent dat de vleermuizen onaanvaardbare overlast gaan veroorzaken, is het goed het volgende te bedenken:

- Vleermuizen 'hangen' slechts in bestaande ruimten en daar profiteren ze van de beschutting, rust en warmte;
- Vleermuizen maken géén nest en dus slepen ze ook géén nestmateriaal naar binnen;
- Vleermuizen zijn insectenetters, en knagen dus niet;
- Vleermuizen brengen geen parasitaire ziekten over op mensen of huisdieren; de parasieten zijn gebonden aan vleermuizen. Zelfs als ze op onze huid zouden komen (wat nauwelijks voorkomt), bijten ze ons niet;
- Vleermuizen krijgen slechts één jong per jaar, zodat een kolonie zich nooit massaal uitbreidt;
- De kolonie maakt meestal voor korte tijd gebruik van uw huis;
- Vleermuizen zijn het meest kwetsbaar op de plek waar ze op een kleine oppervlakte in groepen bij elkaar zitten, dus de kolonie-verblijfplaats. Een ongeluk op zo'n kolonieplaats kan catastrofale gevolgen hebben voor het vleermuizenbestand in een groot gebied! De kolonie is daarom van levensbelang voor het voortbestaan van de soort.

Gelukkig blijkt dat steeds meer mensen positief op deze interessante dieren reageren en trots zijn op hun vleermuizenkolonie. Zij zijn er zich van bewust dat hun huis tijdelijk een 'natuurmonument' is. Mensen die in eerste instantie doodsangsten uitstaan, draaien als een blad aan een boom om als ze een vleermuis van dichtbij zien. Het is dan leuk om te zien hoe 'aaibaar' een vleermuis eigenlijk is! Is er echt sprake van overlast, dan kan met hulp van een vleermuisdeskundige naar een oplossing gezocht worden. Vleermuisdeskundigen weten veel van het gedrag van vleermuizen en zijn beter dan wie dan ook in staat een passende oplossing te vinden voor mens en dier.

POEP OP DE STOEP

De klachten over de aanwezigheid van vleermuizen gaan meestal over de keuteltjes die op de stoep, op drempels en kozijnen of tegen het raam terecht komen. In de meeste gevallen is het aantal uitwerpselen te gering om van 'overlast' te spreken. Alleen bij grote kolonies kan het aantal uitwerpselen behoorlijk oplopen, vooral onder de uit- en invliegopening. De uitwerpselen van vleermuizen bestaan echter uitsluitend uit onverteerde resten van insecten, zoals stukjes dekschild en delen van poten; u kunt dat zelf zien doordat keutels tussen wrijvende vingers snel verbrokkelen. Uitwerpselen vervallen dus in droog 'stof'. Hetzelfde geldt voor uitwerpselen in de spouw. Zo zal er dus géén stank ontstaan door opeenhoping van uitwerpselen. Vleermuiskeutels tasten lak-, verf- of hout absoluut niet aan en in de meeste gevallen verricht een bezem wonderen. Mochten de uitwerpselen te veel worden, dan kan de bevestiging van een plankje, zo'n 50 cm onder de invliegopening, het probleem al grotendeels oplossen.

VERBLIJF MEESTAL VAN KORTE DUUR

Zoals gezegd duurt het gebruik van een verblijfplaats door de vleermuizen meestal kort. Als er veel geschikte verblijfplaatsen in het huis zijn, dan kan de kolonie de hele kraamtijd aanwezig blijven en afwisselend van verschillende ruimten gebruik maken. In een aantal gevallen zijn kraamkolonies maar vijf weken op volle sterkte: het moment van geboorte tot het moment waarop de jongen volgroeid zijn en uitvliegen. Daarna valt de kolonie dan uiteen. Bij *Dwergvleermuizen* kan dat al eind juni zijn, bij *Laatvliegers* is dit vaak pas in augustus.

Soms maakt de kolonie, of een deel ervan, ook voor en na de kraamtijd van een woning gebruik. Soms wonen ze een maand, soms een week of maar enkele dagen op een plek voordat ze alweer verhuizen. Soms zijn er jaren vleermuizen. Van te voren is dat moeilijk te voorspellen.

Ook kan het voorkomen dat eerst een groot aantal vleermuizen aanwezig is en later een deel van de groep verhuist. U merkt dan nauwelijks nog dat een kleine groep is achtergebleven. De andere kolonieleiden zitten dan bijvoorbeeld bij de burens, of een straat verderop; wel blijven ze altijd in de nabije omgeving.

EEN ONVERWACHTE GAST IN JE SLAAPKAMER

Vleermuizen maken in een gebouw meestal gebruik van ruimten waar mensen niet bij komen. Heel soms komt een vleermuis op een plek terecht, waar hij niet direct welkom is. Bijvoorbeeld in de woon- of slaapkamer, toilet of keuken. Vleermuizen kunnen daar vanuit hun verblijfplaats terecht komen via luchtroosters,

Vleermuizen kunnen overlast geven door bijvoorbeeld op een plaats te verblijven waar mensen bij moeten voor onderhoud, zoals hier deze Gewone dwergvleermuizen.

Foto Z. Bruijn

open verbindingen met spouwmuren, via het schoorsteenkanaal, of gewoon door openstaande ramen of deuren. Dergelijke 'afdwalers' zijn en blijven uitzonderingen. Wat is nu de oorzaak dat een vleermuis juist op die plaats terecht komt?

IN DE ZOMER:

In de zomer kan dat gebeuren doordat een volwassen vleermuis zijn jong kwijt is; of doordat een jonge vleermuis zelf op zoek gaat naar zijn moeder, die niet teruggekeerd is van haar voedseltocht. Vaak zijn het de donkere of flets grijs gekleurde zuigelingen die onbeholpen rondkruipen in de buurt van de uitvliegplaatsen. Bijna altijd is dat aan de buitenkant van het gebouw. Een belangrijke oorzaak dat u vleermuizen in huis vindt, is verstoring van de verblijfplaats, bijvoorbeeld door een verbouwing.

IN DE WINTER:

Ook in de winter kan een vleermuis op een onverwachte plek terecht komen. Enkele soorten overwinteren namelijk op diverse plaatsen in een gebouw, bijvoorbeeld in de spouw, in luchtroosters, onder dakpannen enzovoort. Door plotselinge veranderingen in de temperatuur worden ze wakker. Ze gaan dan op zoek naar een plek met een gunstiger temperatuur om hun winterslaap voort te zetten. Soms komt een vleermuis daarbij op een plek terecht, waar hij niet zo snel een uitweg weet. Bij koude weersomstandigheden kan een vleermuis volledig in 'lethargie' zijn. Dit is een 'winter-slaap' houding waarmee vleermuizen langdurige ongunstige perioden overleven, zoals de winter. De vleermuis heeft dan een hele lage lichaamstemperatuur en een heel trage hartslag. Ook de andere stofwisselingsactiviteiten staan op een

laag pitje. Hij verbruikt dan nauwelijks energie. Maar hij is in dat geval niet in staat om direct weg te vliegen. De stofwisseling van de vleermuis kan zó laag zijn, dat hij ziek of zelfs dood lijkt. Hoe lager zijn lichaamstemperatuur, des te meer tijd hij nodig heeft voordat hij weg kan vliegen. Dit ontwaken kan wel drie kwartier duren! Opgesloten op onverwarmde plekken in huis (bijvoorbeeld kelder, rommelkamer) houdt een vleermuis het lang uit, maar in een verwarmde ruimte wordt een vleermuis actief en verbruikt dan veel meer energie. Duurt de opsluiting te lang, dan zal hij zoveel energie verliezen dat hij het einde van de winter niet haalt.

Een Laatvlieger die buiten op een muur werd aangetroffen. Foto D. Klees

VLEERMUIS GEVONDEN: WAT TE DOEN?

VLEERMUIS IN HUIS OF EEN ANDER GEBOUW

Het kan voorkomen dat een gezonde vleermuis per ongeluk in een woon-, winkel- of kantoorruimte terecht komt. Als de vleermuis rondvliegt is het niet verstandig om te proberen deze te vangen. Behalve dat een vliegende vleermuis zich vrijwel niet laat vangen is de kans groot dat het dier bij een vangpoging gewond raakt. Een binnen rondvliegende vleermuis heeft waarschijnlijk geen zorg nodig. U kunt hem als volgt helpen om weer naar buiten te komen:

1. Sluit alle deuren van de ruimte waar de vleermuis zich bevindt om te voorkomen dat de vleermuis verder het gebouw in vliegt.
2. Zet alle ramen en deuren van deze ruimte naar buiten open.
3. De vleermuis zal nu naar buiten kunnen vliegen. Mogelijk doet hij dat pas tegen zonsondergang, omdat dat normaliter het tijdstip is dat hij zijn verblijfplaats verlaat om buiten te gaan jagen.
4. Soms vliegt de vleermuis toch niet door de open ramen en deuren naar buiten. Vaak bevinden zich achter het open raam of de open deur dan geen gebouwen, struiken of bomen die een echo geven, waardoor de vleermuis de raam- of deuropening als een groot zwart gat ervaart waar hij niet in zal vliegen. Ook klaramen vormen een barrière.
5. U kunt de vleermuis in een glazen pot vangen en buiten loslaten volgens onderstaande aanwijzingen.

Wacht tot hij rustig tegen een muur zit. Benader de vleermuis langzaam om te voorkomen dat hij gaat vliegen en ergens achter wegkruipt. Zet voorzichtig een glazen pot of transparante schaal over de vleermuis heen en schuif er langzaam een kartonnetje achter, zodat de vleermuis in de pot of schaal terecht komt. De vleermuis kan dan met schaal en al naar buiten worden gebracht. De vleermuis kan vervolgens voorzichtig op een hoger gelegen oppervlak, zoals een boom of muur worden geschoven, vanwaar hij zelf kan wegvliegen. N.B. Raak de vleermuis niet met blote handen aan. Laat het dier buiten los in de directe omgeving waar hij is gevonden. Breng de vleermuis niet naar een heel ander gebied, bijvoorbeeld een bos. Deze omgeving is vreemd voor de vleermuis waardoor hij de gevaren hier niet kent en bovendien wordt hij uit zijn sociale groep gehaald.

Een vleermuis in de woonkamer kunnen we vangen met een glazen pot of schaal en een kartonnetje.

VLEERMUIS BUITEN GEVONDEN

Als u een vleermuis buiten vindt, hangend aan een muur of liggend op de grond, dan is er iets aan de hand. Vleermuizen zijn nachtdieren en verblijven overdag op een plek waar mensen doorgaans niet bij kunnen komen zoals in een spouwmuur. Ook komt een vleermuis nooit op de grond. Voor de oplossing van dergelijke situaties kunt u het beste contact opnemen met het netwerk voor de afhandeling van vleermuis meldingen in Gelderland. U vindt de contactadressen op de website www.vleermuis.net. Kies voor Vleermuis gevonden > Deskundige in de buurt > Gelderland en dan de gemeente waar de vleermuis is gevonden.

Veel Gelderse gemeenten hebben een meldpunt voor vleermuisproblemen ingericht. De ambtenaren van deze meldpunten hebben voor het afhandelen van vleermuis meldingen een speciale cursus gevolgd. Doorgaans kunnen zij echter niet naar u toe komen. Is het niet mogelijk om het probleem telefonisch op te lossen dan

zal de gemeenteambtenaar contact opnemen met een vrijwilliger en hem of haar vragen om de situatie ter plekke te bekijken.

Is er in uw gemeente geen gemeentelijk meldpunt of is dit niet bereikbaar, dan kunt u zelf contact opnemen met één van de vrijwilligers van de lijst. Deze vrijwilligers hebben eveneens een speciale cursus gevolgd voor het afhandelen van vleermuismeldingen. Houdt u er wel rekening mee dat ook deze vrijwilligers niet altijd te bereiken zijn omdat ze bijvoorbeeld naar hun werk zijn. 's Nachts kunt u hen in elk geval niet bellen! Ook zullen zij niet altijd tijd hebben om direct bij u langs te komen. In dat geval zal in overleg met u een afspraak worden gemaakt voor een wat later tijdstip. Is er toch haast geboden dan zal worden bezien of er een andere vrijwilliger beschikbaar is.

Een jonge, nog niet geheel volgroeide vleermuis. Foto J. Verbeek

In huis gevonden Grootoorvleermuis is op een boom gezet, zodat hij weg kan vliegen.

Zorg er intussen voor dat de vleermuis niet is verdwenen als de vrijwilliger bij u arriveert of ten prooi valt aan een kat. Als de vleermuis op de grond ligt, plaats dan een pot of iets dergelijks over hem heen. Zorg er voor dat de rand vlak op de grond staat, zodat de vleermuis er niet onder vandaan kan kruipen. Ligt de vleermuis op een lastige plek, werk hem dan voorzichtig in een doos zonder hem aan te raken en neem hem mee naar huis. Er mogen geen gaatjes in de doos zitten groter dan de dikte van een potlood om te voorkomen dat de vleermuis ontsnapt.

ANGST VOOR VLEERMUIZEN?

Nogal wat mensen zijn bang voor vleermuizen, maar deze angst is ongegrond. Onderstaand geven we wat feiten over de fabels die in omloop zijn:

VLEERMUIZEN KUNNEN JE AANVALLEN > ONWAAR

Als een vleermuis wegvliegt, bijvoorbeeld vanaf een muur in huis of een boom buiten, laat hij zich vallen. Dan lijkt het alsof hij met een duikvlucht in de aanval gaat. Dit lijkt vooral zo als u in de vliegbaan van de vleermuis staat. Het naar beneden duiken is echter alleen maar bedoeld om vliegsnelheid en lift op de vleugels te krijgen.

VLEERMUIZEN KUNNEN IN JE HAREN VLIEGEN > ONWAAR

Vleermuizen kunnen prima zien. Overdag wat minder goed dan mensen (overprikkeling), in de schemer beter dan mensen en in het donker even goed als mensen. Toch gebruiken vleermuizen doorgaans een ultrasone sonar om zich te oriënteren en hun prooien te vinden. Het kost hen geen enkele moeite om obstakels, waaronder kapsels, te mijden. Met hun sonar kunnen ze minuscule insecten in de lucht vinden, dus ook dunne haren kunnen ze prima waarnemen. Verder hebben ze er geen enkel belang bij om in uw haren te vliegen. Integendeel, ze zouden er maar in verstrikt raken en zichzelf lastig daaruit kunnen bevrijden.

VLEERMUIZEN ZIJN BESMET MET HET DODELIJKE RABIËSVIRUS > MEESTAL ONWAAR

Vleermuizen kunnen inderdaad besmet zijn met rabiës. In Nederland worden elk jaar circa 5 - 10 vleermuizen met rabiës gevonden. Op een totaal van naar schatting 600.000 - 800.000 vleermuizen in Nederland is dat maar een uiterst gering aantal. Bovendien ging het de afgelopen 20 jaar maar om 1 soort vleermuis: de laatvlieger. Verder kan het virus alleen worden overgebracht door bijtcontact en betreft het een mildere variant van het klassieke rabiësvirus. Dit klassieke rabiësvirus wordt al tientallen jaren niet meer in Nederland aangetroffen. Toch is voorzichtigheid geboden. Pak een vleermuis nooit met blote handen aan. Ieder dier zal bij een ondeskundige benadering bijten uit zelfverdediging, zo ook een vleermuis. Als het nodig is om een vleermuis in een doos te doen, doe dit dan zonder het dier aan te raken. Is dit onvermijdelijk, doe dan stevige handschoenen aan waar de vleermuis niet doorheen kan bijten.

Mocht u onverhoopt toch worden gebeten door een vleermuis, bel dan de meldkamer van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (0900 - 0388) en volg hun instructies.

VLEERMUIZEN ZIJN BESCHERMD

Vleermuizen zijn lange tijd sterk in aantal achteruit gegaan. Dit kwam onder meer door de aanwezigheid van giftige stoffen in het milieu en door veel veranderingen aan het landschap en gebouwen (bijv. spouwmuurisolatie). Daarom zijn alle soorten vleermuizen al tientallen jaren op Europees niveau wettelijk beschermd. Maar niet alleen de dieren zelf, ook hun verblijfplaatsen zijn beschermd. Heeft u dus een kolonie vleermuizen in huis, dan mag u de verblijfplaats niet verstoren of ontoegankelijk maken, bijvoorbeeld door de uitvliegopeningen dicht te maken. Gelukkig is daar vrijwel ook nooit aanleiding voor, want u zult doorgaans totaal geen last hebben van de vleermuizen. Zij kunnen de bouwkundige constructie van uw woning niet aantasten en ze brengen geen nestmateriaal naar binnen. Daarentegen ruimen ze muggen en andere insecten rondom uw woning vakkundig op. Maar zij zijn wel van u als 'gastgezin' afhankelijk. Treft u een kolonie aan, laat deze dan met rust en geniet van het uitvliegen, van de onbeholpen capriolen van de jonge dieren en van de doeltreffendheid waarmee ze insecten in de lucht vangen. Mocht u toch overlast van vleermuizen ondervinden, dan kunt u contact opnemen met het netwerk voor de afhandeling van vleermuismeldingen in Gelderland.

'SOCIALE VERNIEUWING' VOOR VLEERMUIZEN

De afgelopen tientallen jaren zijn gebouwen in snel tempo ongeschikt geworden voor vleermuizen. Vooral spouwmuren zijn geïsoleerd waardoor (potentiële) verblijfplaatsen zijn verdwenen. Daarom proberen we huiseigenaren, woningbouwcorporaties, projectontwikkelaars en architecten zover te krijgen dat ze bij nieuwbouw of verbouw verblijfplaatsen voor vleermuizen creëren. Dat kan bijvoorbeeld door in spouwmuren naast een isolatielaag, ook circa 2 cm ruimte voor vleermuizen vrij te houden en deze spouw door middel van open stootvoegen toegankelijk te houden. Op een zelfde manier kunnen ook dakconstructies toegankelijk worden gemaakt. Een andere manier is om aan de buitenkant van de gevel betimmering aan te brengen met circa 2 cm tussenruimte die van onderen toegankelijk is. Vleermuizen kruipen daar graag achter. Er zijn ook speciale vleermuiskasten die in muren kunnen worden ingemetseld, maar een toegankelijke spouwmuur heeft toch de voorkeur omdat hier veel verschillende microklimaten zijn te vinden waardoor vleermuizen kunnen wisselen van hangplek. Ook houten vleermuiskasten of kasten van houtbeton die aan de gevel worden opgehangen zijn minder effectief dan 'natuurlijke' ruimten in de constructie van de woning.

WILT U GAAN VERBOUWEN?

Als u wilt gaan verbouwen, krijgt u te maken met de wettelijke zorgplicht voor dieren. En dat speelt natuurlijk zeker als u een verblijfplaats van vleermuizen in

huis hebt. Als een verbouwing leidt tot aantasting van de verblijfplaats dan hebt u een ontheffing nodig om te kunnen verbouwen. De regels waar u mee te maken hebt zijn te complex om in deze brochure te behandelen. U kunt het beste hierover informatie inwinnen bij uw gemeente.

SOORTEN VLEERMUIZEN

Wereldwijd zijn circa 1.000 soorten vleermuizen bekend, in Europa komen circa 50 soorten voor en in Nederland 17. Daarvan zijn er 9 min of meer algemeen. Verreweg de meest algemene soort is de Gewone dwergvleermuis. Circa driekwart van alle Nederlandse vleermuizen is een Gewone dwergvleermuis. De andere algemene soorten zijn: *Ruige dwergvleermuis* - *Laatvlieger* - *Rosse vleermuis* - *Gewone grootoorvleermuis* - *Watervleermuis* - *Meervleermuis* - *Gewone baardvleermuis* - *Franjestaart*.

Incidenteel zijn de laatste jaren de volgende meer zeldzame soorten in Gelderland aangetroffen: *Bosvleermuis* - *Brandt's vleermuis* - *Tweekleurige vleermuis* - *Bechstein's vleermuis* - *Vale vleermuis*.

Globaal kan worden gesteld dat het aantal vleermuizen in Nederland stabiel is of licht groeit. Het totale aantal wordt geschat op 600.000 - 800.000. Bedreigde soorten staan op de zgn. Rode Lijst. Van de algemene soorten staan de Laatvlieger en de Rosse vleermuis op deze lijst. De zeldzame soorten staan hetzij op de Rode Lijst of hiervan is voortplanting in Nederland niet waargenomen.

WEBSITES MET INFORMATIE OVER VLEERMUIZEN

www.vleermuis.net; algemene informatie over vleermuizen en telefoonnummers van deskundige vrijwilligers die meldingen afhandelen

www.zoogdiervereniging.nl; algemene informatie over zoogdieren in Nederland

www.vlegel.org; de website van de Vleermuiswerkgroep Gelderland

www.landschapsbeheergelderland.nl; informatie over de projecten afhandeling van meldingen van vleermuizen

www.nachtvandevleermuis.nl; informatie over activiteiten rond vleermuizen in het laatste weekend van augustus

www.vleermuissitevoorkids.nl; informatie over vleermuizen, gericht op kinderen

DE MEEST AANGETROFFEN SOORTEN IN HUIZEN

GEWONE DWERGVLEERMUIS

De Gewone dwergvleermuis is een kleine, bruine vleermuis met zwarte oren en snuit. Hij weegt maar tussen 5 en 8 gram. Gewone dwergvleermuizen kan men 's zomers vaak in tuinen en bij lantaarnpalen zien jagen. De Gewone dwergvleermuis is 's zomers de algemeenste soort in steden en dorpen.

Foto Z. Bruijn

LAATVLEIEGER

De Laatvlieger is een grote, robuuste vleermuis, met een bruine vacht en donkere kop en oren. De onderarm lengte meet 48 tot 57 mm, de spanwijdte bedraagt meer dan 30 cm. De Laatvlieger komt vrij algemeen voor in het polderlandschap van het westen van ons land en wordt 's zomers vooral in dorpen aangetroffen. 's Winters vinden we hem ook regelmatig in steden.

Foto R. Verlinde

GEWONE GROOTOORVLEERMUIS

De Gewone grootoorvleermuis is een middelgrote soort, met relatief zeer grote oren (3-4 cm lang) en ook grotere ogen. De rugvacht is geelbruin tot bruin en de buikvacht is grijs- tot geelwit. De spanwijdte bedraagt 24 tot 28,5 cm. De Gewone grootoorvleermuis komt voor in Nederland, maar niet in grote aantallen en in besloten, kleinschalig landschap. In huizen zitten ze meestal op zolders, maar ook veel in boomholten.

VLEERMUIZEN IN EN OM HET HUIS

Vleermuizen roepen bij veel mensen gedachten op van enge, geheimzinnige dieren die in je haren vliegen en vol zitten met ongedierte. Ze worden al sinds mensenheugenis in verband gebracht met duivels, vampieren en ongeluksbrengers. Dat vleermuizen geheimzinnige wezens gevonden worden, is niet zo verwonderlijk. Hoewel bijna iedereen ze wel eens gezien heeft als een flits bij een straatlantaarn, boven een vijver of gewoon in de achtertuin, merken de meeste mensen maar weinig van ze. Het grootste deel van het vleermuizenleven speelt zich buiten ons gezichtsveld af. Daarom is het belangrijk dat we iets van ze af weten. Wist u bijvoorbeeld dat een Gewone dwergvleermuis zó klein is, dat hij in een luciferdoosje past?

Stichting Landschapsbeheer Gelderland
zorg voor ons landschap

Uitgave van:

Stichting Landschapsbeheer Gelderland
Rosendaal 2A, 6891 DA Rozendaal, Tel. 026-353 74 44

In samenwerking met:

Vleermuiswerkgroep Gelderland (VleGel)
Zoogdierverseniging

Mogelijk gemaakt door

NATIONALE
POSTCODE
LOTERIJ

De uitgave is mogelijk gemaakt door ondersteuning van:

Provincie Gelderland
Nationale Postcode Loterij
Hans Hartvelt (tekst)

 provincie
Gelderland

Zorg voor ons landschap

RUIMTE VOOR PLANT EN DIER

Landschapsbeheer Gelderland maakt deel uit van een samenwerkingsverband van twaalf provinciale organisaties: Landschapsbeheer Nederland. Zij streven naar behoud, beheer en ontwikkeling van een ecologisch cultuurlandschap met een streekeigen karakter. Het verbeteren van leefgebieden voor planten en dieren krijgt daarbij speciale aandacht. Elke provinciale organisatie beschikt over de specifieke kennis die nodig is om de regionaal sterk verschillende leefgebieden ook op kleine schaal in stand te houden, zoals in boomgaarden en groenstroken. Dat verzekert een levend landschap voor de toekomst.